

Remissammanställning

Ett förslag till nya kriterier för utpekande av riksintresse enligt 3 kap. 7 § andra stycket miljöbalken remitterades av Sveriges geologiska undersökning (SGU) den 26 september 2014 till ett flertal myndigheter, kommuner, regioner, NGO:s, branschorganisationer samt till alla länsstyrelser.

Energimyndigheten, Jordbruksverket, Lantmäteriet, Naturvårdsverket, Sametinget, länsstyrelserna i Blekinge län, i Kalmar län, i Södermanlands län, i Uppsala län resp. i Örebro län, Habo kommun, Lycksele kommun, Pajala kommun och Östhammars kommun har inte avhört. Fältbiologerna, Naturskyddsföreningen, Sveriges Stenindustriförbund samt WWF har inte heller avhört.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, länsstyrelsen i Kronobergs län, Region Skåne, Stockholms kommun samt Uppsala kommun har avstått från att lämna synpunkter.

Generellt kan sägas att de flesta remissinstanserna är överlag positiva till förslaget på nya kriterier. Inkomna synpunkter sammanfattas nedan.

Försvarsmakten har inget att erinra mot det presenterade förslaget på nya/ändrade kriterier för utpekandet av riksintressen avseende fyndigheter av ämnen eller material. *Försvarsmakten* önskar vara samrådspart i processen att peka ut nya sådana riksintressen. Detta på grund av ev. utvinning ibland medför påverkan på anläggningar för totalförsvaret som omfattas av sekretess.

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) anser att alla tre kriterier som SGU föreslår ska vara uppfyllda får att ett område ska kunna pekas ut som riksintresse. *SKL* anser vidare att det endast ska finnas nationella riksintressen dvs. regionala riksintressen existerar inte och ska inte finnas med i riksintressesystemet. Influensområden till områden av riksintressen är inte heller en del av systemet, det är oerhört viktigt att vara tydlig med riksintressenas avgränsning och värden. Avslutningsvis menar *SKL* att de områden som SGU pekar ut ska vara några få riksintressanta områden som är viktiga för nationen.

Statens geotekniska institut (SGI) anser att förslaget till nya kriterier innebär en välbehövlig översyn av kriterierna för utpekande av riksintresse enligt 3 kap 7 § andra stycket miljöbalken. *SGI* anser att det bör vara rimligt att avvakta med formuleringen av det första kriteriet så att det överensstämmer med utfallet av Riksintresseutredningen. *SGI* anser att det i sammanhanget även bör vara intressant att se över kriterier och instrument som krävs för att upphäva föråldrade riksintressen. *SGI* anser att det andra kriteriet är olämpligt formulerat. Rubriken till kriteriet indikerar att det enbart är frågan om materialets eller ämnets inneboende egenskaper. Exempel på sådana kvalitetsegenskaper anges sedan i en ofullständig uppräkningslista. I slutet av uppräkningslistan anges även en egenskap som inte är en inneboende egenskap nämligen materialets/ämnets volym. Förmodligen avses fyndighetens omfattning (volym eller massa). *SGI* föreslår att det andra kriteriet ges följande lydelse: "Ämnet eller

materialet har särskilt värdefulla kvalitetsegenskaper och fyndigheten har betydande storlek". Det tredje kriteriet avser lokaliseringen av fyndigheten och dess dokumentation. Kriteriet är viktigt men *SGI* anser att det behöver kompletteras. Lokaliseringen innebär att transporter till områden med stor förbrukning medför orimliga negativa miljömässiga och ekonomiska kostnader. I förslagen till nya kriterier saknas möjligheter att ta hänsyn till en fyndighets lokalisering i förhållande förbrukningscentra och bristområden eller till gynnsamma transportmedel (t.ex. båt och järnväg). *SGI* föreslår därför att ytterligare ett (fjärde) kriterium läggs till, som avser en fyndighets lokalisering, enligt följande:

- 4. Fyndigheten är gynnsamt lokaliserad
inklusive dess läge i förhållande till tätorter, transportleder och olika nyttigheter

Länsstyrelsen i Värmlands län delar SGUs uppfattning om behovet av uppdaterade kriterier och beskrivningar. Den nu föreslagna förnyelsen välkomnas för att frågan ska hanteras i ett mer nutida sammanhang.

Länsstyrelsen i Norrbottens län anser att de nya kriterierna nr 2 och nr 3 är relevanta och begripliga. Däremot är kriterie nr 1 alltför generellt för att vara begriplig eller kunna sägas vara relevant för en hantering rörande betydelsen för samhällsutvecklingen. Resonemanget som leder fram till att man ersätter kriterier som avspärrningsläge och försörjningsberedskaps-synpunkt med ett kriterie som "Ämnet har betydelse för samhällets behov" är inte övertygande enligt *länsstyrelsens* mening. Den förändring som föreslås är dessutom av en dignitet som har en politisk och lagreglerad dimension som inte svarar mot en myndighets mandat att förändra. Däremot är det väsentligt att lyfta denna översyn som SGU påbörjat till den politiskt beställda Riksintresseutredning som pågår. Därför är det inte rimligt att fastställa nya och förändrade kriterier innan en politisk behandling i frågan är gjord. De influensområden som SGU föreslår ska tillkomma anser *länsstyrelsen* inte är motiverade och snarare kan motverka syftet med att tydligt beskriva varför vissa områden utifrån ett visst intresse pekas ut. *Länsstyrelsen* är positiv till den översyn SGU har initierat och hoppas att vårt svar kan tas om hand i den fortsatta översynen.

Länsstyrelsen i Gotlands län konstaterar att riksintressen av ämnen eller material utpekade med stöd av svensk lagstiftning, dvs. enligt 3 kap. 7 § miljöbalken. Kriterier eller motiv till kriterier för utpekandet av riksintressen bör därför främst sökas i lagstiftningstexten och de förarbeten som finns till miljöbalken, med de referenser som görs till tidigare lagstiftning (lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m., naturresurslagen). SGU:s synpunkt att gällande kriterier är gammalmodiga, är därför en tveksam grund till att ändra dem. *Länsstyrelsen* välkomnar däremot om kriterierna tydliggör motiv till utpekanden och det långsiktiga nationella behovet av det utpekade ämnet/materialet. De föreslagna nya kriterierna innefattar fyndigheternas betydelse för regional sysselsättning och regional ekonomisk utveckling (kriterie nr 1). *Länsstyrelsen* bedömer att riksintressebegreppet inte har till syfte att tillgodose regionala intressen och det inte heller finns stöd för ett mer kortsiktigt synsätt i miljöbalken, som istället framhåller långsiktig hushållning av en resurs för kommande generationers behov m.m. *Länsstyrelsen* anser vidare att något kriterium bör beskriva hur den

geografiska avgränsningen ska göras, och att det är fyndighetens utbredning snarare än enskilda bolags fastighetsgränser som bör användas vid den geografiska avgränsningen. Om möjligt bör även ett generellt influensområde för den tänkta verksamheten beskrivas med avseende på olägenheter och risker vid ev. framtida nyttjande av området för att inte andra verksamheter ska inkräkta på riksintresset. Det behöver också finnas exempel på vad som kan utgöra påtaglig skada på riksintresset i värdebeskrivningen. Sammanfattningsvis anser *Länsstyrelsen i Gotlands län* att de befintliga kriterierna fyller sitt syfte, och i vart fall inte ska ges mer allmänna hållna formuleringar som saknar tydligt stöd i lagstiftningen.

Länsstyrelsen i Dalarna har inga synpunkter på remissen rörande SGUs förslag till nya kriterier.

Falkenbergs kommun anser att det är svårt att utifrån de uppsatta kriterierna bedöma om de är relevanta för en hållbar samhällsutveckling. Beskrivningen av kriterie nr 1 andas dock ett framtida behov och en långsiktig råvaruförsörjning (tidsperspektiv), dvs. någon form av hållbar samhällsutveckling. Dock saknas detta i själva kriteriet. Kriterie nr 1 bör därför kompletteras med ett tidsperspektiv vilket ger att vid utpekandet av ett sådant riksintresse så sätts varje utpekad fyndighet in i en turordning för brytning, det vill säga man når ett resurshushållningsperspektiv. Man beskriver därmed mer tydligt att "denna fyndighet är av riksintresse men kommer inte att brytas nu utan säkerställs för ett framtida behov för brytning ca år xxxx". *Falkenbergs kommun* menar vidare att kriterierna är inte fullt begripliga. All text som ska ingå i ett kriterium bör ha samma textsnitt. Om så är fallet att även det som inte är markerat med fet stil är en del av kriterie nr 1 så anser *Falkenbergs kommun* att bisatsen "eller är av särskild regional betydelse" ska tas bort. Det framgår inte heller tydligt om det är så att samtliga de tre nya kriterierna ska vara uppfyllda för att riksintresset ska kunna pekas ut. I de uppsatta kriterierna saknas perspektivet att utvinning inte behöver ske omedelbart utan att fyndigheten kan vara för att säkerställa en framtida utvinning, ett resurshushållningsperspektiv. Detta bör vägas in i kriterie nr 1. För övrigt motsätter sig *Falkenbergs kommun* s.k. influensområden.

Älvdalens kommun anser att kriterierna inte är relevanta för en hållbar samhällsutveckling då de tar mer hänsyn till exploitörers – än till samhällets utveckling. *Kommunen* anser vidare att kriterierna med nuvarande förslag har gjorts luddigare – inte mer precisa – nu är tolkningsutrymmet allt för stort. Riksintresset tolkas i denna skrivning i våra befolkningstätaste områden inte hela landet.

Jönköpings kommun menar att en ändring av kriterierna kan komma att påverka möjligheten till lokal påverkan negativt då Sverige nu anses ha ett tydligare åtagande gentemot EU i frågan bland annat genom Raw Materials Initiative där fokus är att EU är alltför beroende av länder utanför EU för en stor del av råvaror/råmaterial som används. Kommunens beslut och synpunkter i frågan om detta riksintresse kommer att ha mindre betydelse än i nuvarande form för kriterier. Kriterierna är relevanta för en samhällsutveckling om det handlar om att vi genom europeisk lagstiftning har större möjligheter att ställa högre krav på till exempel miljöfrågor jämfört med många länder i andra världsdelar. Många mineral och råvaror importeras från världen utanför EU. Och andra sidan är kriterierna inte relevanta eftersom

frågor om avvägning av andra riksintressen och andra samhällsintressen inte behandlas. Kriteriet "Ämnet eller materialet har betydelse för samhällets behov" är mer svävande och mer öppet för tolkningar än tidigare, så det är mycket tveksamt om kriterierna kan betecknas som begripliga. Aspekter vad gäller god hushållning utifrån ekologisk och social synvinkel berörs endast mycket översiktligt i resonerande texter och har inget genomslag i de föreslagna kriterierna. Aspekten god hushållning ur samhällsekonomisk synvinkel behandlas delvis i kriterierna men genomslagskraften för hushållningsbestämmelserna i miljöbalken måste anses vara mycket låg.

Region Gotland noterar att den regionala betydelsen vid ett utpekande av ett riksintresse lyfts fram i SGU:s förslag till nya kriterier. En naturlig följd av ovanstående formulering är att regionernas inflytande kommer att väga tyngre än vad som tidigare varit fallet när det gäller utpekande av riksintressen vilket är både naturligt och efterlängtat. Sammanfattningsvis ställer sig *Region Gotland* bakom förslaget och ser fram mot en framtida nära dialog med SGU inför kommande diskussioner om avsättande av riksintressen.

Inledningsvis vill *Urbergsgruppen* ta fasta på vad SGU skriver i remissen (sid 4/14) under rubriken "Dags att se över de gamla kriterierna". Här skriver SGU: "Vid arbetet med att formulera de uppdaterade kriterierna för utpekande av riksintressen har det varit viktigt för oss att bibehålla andemeningen i hushållningsbestämmelsernas förarbeten (prop. 1985/86:3). Dessa talar om behovet av att reservera mark- och vattenområden för den långsiktiga försörjningen av sådana råvaruresurser som krävs för samhällets väl i både medgång och i motgång." Detta är en bra ambition menar *Urbergsgruppen*.

Urbergsgruppen anser att SGU i de nya kriterierna för riksintresse ämne/material missar miljöbalkens (MB) övergripande mål samt andemeningen i förarbetena till MB:s hushållningsbestämmelser. Inte heller betonar de nya kriterierna långsiktigheten tillräckligt eftersom man slopar kravet på att fyndigheten ska vara så stor att den även på lång sikt kan försörja hela eller delar av landet. Att riksintresseutpekandet för viktigt ämne/material skulle ske med hänvisning till att "ämnet är av särskild betydelse i fråga om sysselsättning" eller att "ämnet är av särskild betydelse i fråga om ekonomisk utveckling" ifrågasätter *Urbergsgruppen* kraftfullt. En ämnesfyndighet bör bedömas utifrån sin storlek, sina särskilt värdefulla materialegenskaper och ur landets möjlighet till självförsörjning på lång sikt inte för man vill behålla eller skapa nya jobbtillfällen i enskilda företag. Långsiktiga och allmänna intressen kopplade till det specifika riksintresset bör utgöra grunden för ett utpekande - inget annat. SGU bör hur som helst förklara vad man avser med ekonomisk utveckling i kriteriet. SGU bör som statlig myndighet skaffa sig egen kunskap om en eventuell fyndighet och inte bara sätta sin "riksintresse-stämpel" på sökande företags partsinlagor. SGU bör själv undersöka en påpekad fyndighet för att själv kunna bilda sig en uppfattning om det är en fyndighet av riksintresse eller endast ett företagsintresse.

Det bör förtydligas så att det står klart att utläsa att samtliga tre kriterier behöver vara uppfyllda för att frågan om ett utpekande av riksintresse ska vara aktuellt. *Urbergsgruppen* anser att ett kriterie kring hushållning och utpekande av materialriksintresse bör finnas. Idag

används begreppet hushållning slentrianmässigt i remissen. Sammanfattningsvis vill *Urberggruppen* uppmana SGU att i framtagandet av nya kriterier för utpekandet av riksintresse ämne/material tydligt lyfta in frågan om hur vi bäst hushåller med våra råvaror/ämnen från jordskorpan/mineral. Vi ber också SGU att i ett svar till *Urberggruppen* redogöra för tidsperspektivet i första kriteriet, det som SGU benämner "på längre sikt".

Gällivare kommun lämnar följande synpunkter. Det är av stor vikt att riksintresseutpekandet sker på goda och relevanta grunder då riksintresseutpekande påverkar den enskilda kommunens planeringsförutsättningar för markanvändning och kommunmedborgarnas möjligheter till bostäder och arbete. Det första kriteriet bedöms vara alltför allmänt hållet med ett vitt tolkningsutrymme och bör därför ändras så att det framgår av kriteriet framgår att ämnet eller materialet är eller bedöms kunna bli av betydelse från försörjningsberedskaps-synpunkt för landet för att fyndigheten ska pekas ut som riksintresse. Eftersom ett riksintresseutpekande av ett markområde innebär en begränsning av markanvändningen för det aktuella markområdet är det viktigt att det är fråga om fyndigheter av en viss mängd eller volym och kvalitet som pekas ut som riksintresse. Det andra kriteriet bedöms skapa en otydlighet i denna del, då det endast anges att det är fråga om ämnen eller material som har särskilt värdefulla egenskaper. Det bör därför av kriteriet framgå, i likhet med nuvarande kriterium, att fyndigheten kan försörja hela eller delar av landet med material för att ett riksintresseutpekande ska vara aktuellt. *Gällivare kommun* anser att det tredje kriteriet bedöms vara relevant och på ett begripligt sätt utgöra ett kriterium för utpekande av ett riksintresse.

Länsstyrelsen i Västerbottens län ser mycket positivt på att SGU tagit fram förslag på nya kriterier. För att kunna svara på frågan om kriterierna är relevanta för en hållbar samhällsutveckling behövs ett förtydligande till vad som menas med "samhällets behov". I den mer djupgående beskrivningen av det första kriteriet står det bl.a.: "Effekterna på sysselsättningen och den ekonomiska tillväxten måste tillmätas stor betydelse och en långsiktig expansion av produktion, investeringar och sysselsättning måste tryggas". Vad gäller utredningens koppling mellan utvinning av värdefulla ämnen eller material och dess effekt på sysselsättning och ekonomisk tillväxt med följderna som en bättre fördelning av levnadsstandard över landet, vore det önskvärt och förtroendeingivande om hänvisning kunde göras till nyare utredningar som ger belägg för en sådan koppling. Kriterierna bedöms i övrigt som begripliga. Det vore också intressant om SGU kunde föra en diskussion kring skyddade områden enligt miljöbalken, liknande den som Energimyndigheten förde inom ramen för översynen av riksintressen energiproduktion vindbruk 2013. Den översynen mynnade bland annat ut i huvudkriteriet "undantagna områden enligt miljöbalken" dvs. att inga riksintressen vindbruk enligt 3 kap. 8 § skulle överlappa riksintressen obruten kust enligt 4 kap. 3 §, obrutet fjäll enligt 4 kap. 5 §, Natura 2000-områden enligt 4 kap. 1 § och 7 kap. 28 §, nationalparker enligt 7 kap. 2 § och naturreservat enligt 7 kap. 4 och 9 §§. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* anser att det är rimligt att alla tre kriterierna ska vara uppfyllda för att en fyndighet ska utpekas som riksintresse.

Statistiska centralbyrån (SCB) tillstyrker SGU:s förslag på nya kriterier för utpekande av områden av riksintresse för ämnen eller material. SCB ser positivt på att SGU strävar efter

förenkling och ökad tydlighet. SCB anser att de nya kriterierna är relevanta för en hållbar samhällsutveckling och att kriterierna är begripliga.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län ser positivt på att kriteriernas lydelse uppdateras till en modernare form. De föreslagna kriterierna bedöms vara begripliga och av relevant för en hållbar samhällsutveckling. Det är särskilt positivt att den föreslagna lydelsen möjliggör att områden med bra bergmaterialkvalitet och av stor vikt för den regionala ballastförsörjningen nu tydligare kan omfattas av riksintressedefinitionen.

Bergslagens Miljö- och byggförvaltning (kommunerna i Hällefors, Lindesberg, Ljusnarsberg och Nora) är positiv till förslaget kring de uppdaterade kriterierna. Kriterierna anses vara relevanta för en hållbar samhällsutveckling.

Länsstyrelsen i Hallands län har ingen erinran mot de nya kriterierna. Länsstyrelsen vill dock framföra att det endast bör vara de absolut viktigaste fyndigheterna eller anläggningarna ur ett nationellt perspektiv som bör göras som anspråk på riksintressen för att inte i onödan begränsa andra ställningstaganden för berörd kommun. Inte heller anser *Länsstyrelsen* att influensområden ska redovisas. Det får bli en fråga i prövningen av det enskilda ärendet hur nära en byggnad/anläggning kan ligga ett framtida/pågående täktområde. Därutöver anser *länsstyrelsen* att processen för hur eventuella nya anspråk på riksintressen kommuniceras med länsstyrelser och kommuner och hur synpunkter från dessa hanteras är väl så viktigt. Dokumentet borde även innehålla information om detta.

Trafikverket anser att kriterierna är relevanta för en hållbar samhällsutveckling men det skulle vara tydliggörande om det definieras om samtliga måste gälla för ett utpekande eller om det räcker med att ett eller två kriterier är uppfyllda. Särskilt kriterie nr 3 bör förekomma tillsammans med andra. Beskrivningarna är begripliga enligt *Trafikverkets* mening. En kommentar till kriterie nr 1 är att resonemangen om riksintresseutpekande baserat på regionala behov ställer frågan om vad riksintresse ska definiera på sin spets. *Trafikverket* tycker att det var intressant att ta del av var resonemanget om olika materials transportkänslighet som kan innebära att en mindre fyndighet är av riksintresse i en viss region även om den finns rikligt på andra ställen i landet. Det är ett förtydligande som gör att man förstår problematiken kring ämnen och material. Infrastruktursatsningar som krävs för att kunna tillgodogöra sig mineraltillgångar bör täcka behov över lång tid (särskilt för järnväg) och det kan bli svårt om utvinningen upphör efter ett antal år, särskilt i glesbygd. *Trafikverket* anser att det är viktigt att beskriva vilka områden som bör skyddas för att riksintresset inte ska påverkas negativt och *Trafikverket* hoppas precis som SGU att Riksintresseutredningen även klargör vilka begrepp som ska gälla. Fram till dess kan begreppet "influensområde" komma att ifrågasättas.

Halmstads kommun är positiv till översynen av kriterierna och anser att föreslagna kriterierna är tydligare än de nu gällande. De nya kriterierna, liksom de nuvarande, har som syfte att trygga en långsiktig försörjning av material för hela landet. Samhällets behov, inklusive sysselsättning och ekonomisk utveckling, är en naturlig utgångspunkt för kriterierna men *Halmstads*

kommun efterlyser ett tydligare resonemang och beskrivning av kopplingen till hushållningen med material. *Halmstads kommun* ser behov av ytterligare betona att ett riksintresse ska vara av nationell betydelse. I förslaget kriterium "Ämnet eller materialet har betydelse för samhällets behov" anges undertexten "på ett nationellt plan, eller är av särskild regional betydelse, ifråga om sysselsättning, ekonomisk utveckling, resursförsörjning mm, på längre sikt".

Formuleringen om regional betydelse bör strykas enligt *Halmstads kommuns* mening.

Halmstads kommun konstaterar att det inte framgår hur de föreslagna nya kriterierna ska tolkas – räcker med att ett av kriterierna uppfylls eller ska alla tre vara uppfyllda för att en fyndighet ska kunna pekas ut som riksintressant? Hur kriterierna ska användas måste förtydligas av SGU. Till sist vill *Halmstads kommun* framföra att beskrivning av vad som kallas "influensområden" och vad dessa innebär är allt för kortfattad. *Halmstad kommun* har sedan tidigare erfarenhet av influensområden kring Forsvarsmaktens skjutfält (som utgör riksintresse) och svårigheterna kring tolkning av vad som ska gälla inom influensområdena. Om SGU väljer att använda sig av influensområden kring sina riksintressen kommer detta att innebära onödigt stora områden med restriktioner där det i dagsläget inte pågår någon verksamhet. Om en fyndighet är av sådan dignitet att den är viktig för hela landets försörjning, är det rimligt att peka ut ett större område som riksintresse snarare än att ianspråkta stora områden som influensområden kring samtliga framtida områden med värdefulla ämnen och material.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län ställer sig positivt till att kriterierna uppdateras och har inga invändningar mot föreslagna uppdateringar. *Länsstyrelsen* är dock mycket tveksam till att upprätta så kallade influensområden. *Länsstyrelsen* ser en risk för att utpekande av influensområde kan föregå prövningen i det enskilda fallet. Detta kan även resultera i att kommuner och andra verksamhetsutövare uppfattar att prövningen redan är gjord och att förändrad användning utanför influensområdet automatiskt antas vara förenligt med riksintresset. Utpekande av influensområden riskerar också att resultera i alltför väl tilltagna områden om de används som "säkerhetszoner" utan tillräcklig kunskap/underlag om kommande behov och verksamheter. Behovet av undersökningar och kunskapsunderlag blir stort om influensområden ska kunna motiveras på ett välgrundat sätt.

Länsstyrelsen i Jämtlands län ser positivt på att SGU uppdaterar kriterierna för utpekande av riksintressanta områden. Det är också positivt att SGU under första kriteriet lyfter den regionala betydelsen vad gäller ekonomisk utveckling och sysselsättning. Detta är viktigt utifrån begreppet om en långsiktig hållbar utveckling. *Länsstyrelsen* anser att det inte är tydligt huruvida det är tillräckligt att ett av kriterierna uppfylls för att ett område ska kunna pekas ut som riksintresse, eller om samtliga kriterier ska vara uppfyllda för att ett område ska kunna få denna status. Slutligen vill *länsstyrelsen* lyfta behovet av att ytterligare definiera hur avgränsningen av riksintresseområden kan ske.

Boverket menar att det är mycket positivt att SGU aktivt arbetar med att ta fram kriterier för utpekande av riksintresse enligt 3 kap. 7 § miljöbalken. Beträffande de konkreta förslagen till kriterier menar *Boverket* att "Ämnet eller materialet har särskilt värdefulla egenskaper (2)" och "Området innehållande fyndigheter av ämnet eller materialet är väl avgränsat, undersökt och

dokumenterat (3)" är precisa och tydliga. Det första kriteriet "Ämnet eller materialet har betydelse för samhällets behov m.m." är mycket brett och är av en helt annan karaktär än de två andra. Sammanfattningsvis bedömer *Boverket* att kriterier för riksintressen enligt ovan har sådan koppling till politiska ställningstaganden att de bör genomgå en politisk avstämning innan de används operativt. Lämpligen blir detta underlag för den pågående Riksintresseutredningen att hantera.

Havs- och vattenmyndigheten (HaV) är positiv till att SGU uppdaterar kriterierna för utpekande av områden som innehåller fyndigheter av ämnen eller material som är av riksintresse. Emellertid anser *HaV* att nya kriterier inte ska leda till ett ökat antal områden som bedöms vara av riksintresse, såvida de inte har stor betydelse i ett nationellt perspektiv. Det nuvarande kriteriet "Fyndigheten har en från försörjningsberedskapssynpunkt stor betydelse för landet" föreslås ersättas med kriteriet "Ämnet eller materialet har betydelse för samhällets behov". I den nya formuleringen är definitionen stor betydelse borttagen. Vid avvägningar riskerar den utvidgade definitionen att ge konsekvenser för andra allmänna intressen inklusive andra riksintresseanspråk, vilket kan påverka en hållbar samhällsutveckling i ett helhetsperspektiv. *HaV* anser att formuleringen stor betydelse ska kvarstå som definition för det nya kriteriet.

Riksantikvarieämbetet (RAÄ) har tagit del av förslaget och ser positivt på initiativet att uppdatera de äldre kriterierna för att dessa bättre skall svara mot ändrade förutsättningar och språkbruk. *Riksantikvarieämbetet* anser att de föreslagna nya kriterierna är både tydligare formulerade och sinsemellan bättre avgränsade än de nu gällande. De är i stort relevanta för en hållbar samhällsutveckling och kan väl förstås även utan djupare kunskaper i geologi. En viktig aspekt hos gällande kriterier har emellertid tonats ned i det nya förslaget. I gällande kriterier står "Fyndigheten förekommer i begränsad omfattning men är dock så stor att den även på lång sikt kan försörja hela eller delar av landet med material". I förslaget till nya kriterier sägs detta motsvaras av dels "Ämnet eller materialet har betydelse för samhällets behov" dels "Ämnet eller materialet har särskilt värdefulla egenskaper". Den äldre formuleringen innefattar även betydelsen av att fyndigheten medger ett långsiktigt hållbart nyttjande, vilket inte tydligt framgår av nämnda nya kriterier. *Riksantikvarieämbetet* anser att SGU:s förslag till nya kriterier bör utökas med ytterligare ett kriterium om att fyndigheten skall ha förutsättningar att nyttjas på ett sätt som är långsiktigt hållbart – alternativt att något av de föreslagna kriterierna kompletteras med motsvarande formulering.

Länsstyrelsen i Östergötlands län ser positivt på att SGU tar fram nya kriterier för riksintressen enligt 3 kap. 7 § miljöbalken. *Länsstyrelsen* har inget att invända mot hur kriterierna i sig är formulerade och förklarade i förslaget men anser att de behöver vidareutvecklas för att bli ett bra stöd för att motivera framtida utpekande av riksintressen. Framförallt behöver de ge tydligare vägledning till hur potentiella riksintressen på ett relevant sätt knyter an till övriga samhällsplaneringsfrågor som berörs av en eventuell utvinning. *Länsstyrelsen* vill framhålla att det är viktigt att riksintressena hela tiden hålls aktuella och att de speglar just de områden som är nationellt högst prioriterade för utvinning av ämnen eller material. Även frågan om vilka nu

riksintresseförklarade områden som eventuellt skulle kunna utgå som riksintresse bör behandlas i detta förankringsarbete.

Kungliga Tekniska Högskolan (KTH) bedömer de nya kriterierna som mer adekvata än de gamla och möjliggör skydd även av vanliga material som regionalt kan vara bristvara och som av transportekonomiska skäl inte kan fraktas över stora avstånd. Generellt har *KTH* inget att erinra mot omskrivningarna. Ett kriterium som redan funnits tidigare är att riksintresseavgränsningen tar sikte på samhällsbyggandets behov av långsiktig råvaruförsörjning. Vad långsiktig råvaruförsörjning egentligen innebär diskuteras inte. Det är även oklart om en översyn av äldre riksintressen ska göras i samband med att de nya kriterierna implementeras. En annan oklarhet gäller kravet på att det utpekade området ska vara väl undersökt. För ballast och mineralämnen som inte är särskilt utpekade i minerallagen gäller att dessa i allmänhet är markägomineral, dvs. exploatören måste tillförskaffa sig markåtkomst genom köp eller annan upplåtelse innan undersökningar kan utföras. Avgränsningen av sådana riksintressen följer därför i regel fastighetsgränser och inte troliga gränser för fyndigheten. Det som utpekats som riksintresse kan därför komma att ha sämre kvalitet och egenskaper än i angränsande områden där markåtkomst inte kunnat ordnas. Det bör således utredas om inte riksintresse kan utpekats även för områden där fyndigheten högst sannolikt uppfyller kriterierna även om inte fulla undersökningar utförts, t.ex. genom temporära riksintressen, för att förhindra förstörelse av viktiga framtida råvaruresurser. Möjligheter att häva ett tidigare beslutat riksintresse bör också diskuteras, t.ex. då nya undersökningar visar att tillgångarna på ämnet eller materialet är betydligt större än vad som initialt antagits eller att alternativa fyndplatser är mer gynnsamma.

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) har tagit del av SGUs: förslag till nya kriterier och har inga synpunkter.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län ser positivt på SGU:s initiativ att revidera kriterierna för att bättre spegla dagens språkbruk och samhällets förutsättningar. *Länsstyrelsen* anser vidare att de förslagna kriterierna är till stor del lätta att förstå och är också relevanta för en hållbar samhällsutveckling. Förslaget till kriterierna som ska ligga till grund för och utgöra ett stöd vid en första bedömning om ett område är av riksintresse är välgrundade, men dessa bör kompletteras med ytterligare ett kriterium då många av befintliga täktområden passar in i sammanhanget. Alternativt bör begreppet "samhällets behov" utvecklas och förtydligas. *Länsstyrelsen* tolkar att SGU nu föreslår att alla kriterier måste vara uppfyllda för ett utpekande av riksintresseanspråk. Detta framgår dock inte så tydligt. För att minska framtida intressekonflikter anser *Länsstyrelsen* att det är viktigt att kommande riksintresseanspråk inkluderar markområden för anläggningar m.m.

Länsstyrelsen i Jönköpings län är positiv till att nuvarande kriterier arbetas om för att bli mer tydliga och anser att kriteriernas rubriksättning är bra. Vad gäller beskrivningen och undertexten (sid 5) till kriterie nr 1 är *Länsstyrelsen* tveksam till att sysselsättning och ekonomisk utveckling lyfts fram så starkt. Den ekonomiska tillväxt och sysselsättning som en verksamhet inom riksintresseområdet bidrar till är relevant så som nämns i remissen och

förarbetena, men *Länsstyrelsen* anser att andra samhällsekonomiska perspektiv såsom samhällsbyggande och långsiktig råvaruförsörjning bör lyftas på ett tydligare sätt. En långsiktig samhällsekonomisk bedömning innehåller betydligt fler perspektiv än den mer kortsiktiga ekonomiska tillväxten och sysselsättningen.

Föreningen för gruvor, mineral- och metallproducenter i Sverige (SveMin) välkomnar SGUs översyn av kriterierna för utpekande av riksintresse enligt 3 kap. 7 § andra stycket miljöbalken. *SveMin* tycker att de nya/omformulerade kriterier som föreslås är avsevärt bättre än de nuvarande. *SveMin* anser att rekvisitet "på längre sikt" bör strykas i kriterie nr 1. Begreppet är relativt och öppnar för att bedömningar kan variera i olika fall. Kriteriet i övrigt ger inga upplysningar om hur tidsperspektivet ska vägas in i bedömningen. *SveMin* anser vidare att ordet "tekniska" stryks i kriterie nr 2 eftersom det även kan vara fråga om andra än tekniska egenskaper som gör att ämnet/materialet anses särskilt värdefullt. Det vore mer ändamålsenligt att beskriva den efterfrågade funktionen som "materialegenskaper". Med de föreslagna ändringarna skulle kriterie nr 2 lyda: "Ämnet eller materialet har särskilt värdefulla egenskaper vad avser t.ex. renhet, sammansättning, kvalitet, utseende, materialegenskaper eller volym". *SveMin* anser att kravet "väl avgränsat" bör strykas från kriterie nr 3. Som framgår av naturresurslagens förarbeten ska fyndigheten vara väl dokumenterad. Det finns däremot inget krav på att den ska vara avgränsad. Det ligger i sakens natur att en fyndighet kan vara svår att avgränsa och det finns inte heller något självändamål att en fyndighet är väl avgränsad för att den ska anses vara betydelsefull ur ett nationellt perspektiv. *SveMin* anser att ett område som innehåller en fyndighet bör kunna pekas ut som riksintresse baserat på geologiska grunder och på den yta som kan behövas för utvinning. *SveMin* anser att kriterierna är relevanta för vad som är en hållbar samhällsutveckling när det gäller skydd och ianspråktagande av områden som innehåller fyndigheter av ämnen eller material av stor betydelse i ett nationellt perspektiv. *SveMin* anser dock att frågeställningen är komplex och att den kan behöva förklaras ytterligare i detta sammanhang. Kriterierna innehåller tydliga rekvisit till ledning för den avvägning som ska göras vid bedömningen av om en aktuell fyndighet är av stor betydelse ur ett nationellt perspektiv. Det är viktigt att kriterie nr 1 tillämpas så att ett brett samhällsekonomiskt perspektiv tillåts vägas in i bedömningen. Kriterierna bör ge utrymme att peka ut områden med marginal för att fyndighetens utbredning inte är helt känd samt med marginal för yta som kan behövas för att bedriva utvinningen.

Länsstyrelsen i Västmanlands län anser att kriterierna är relevanta för en hållbar samhällsutveckling. *Länsstyrelsen* bedömer dem som begripliga men att de kan förtydligas och utvecklas. *Länsstyrelsen* håller med om att det nuvarande kriteriet "Fyndigheten har betydelse för landets försörjning i ett avspärrningsläge" är en otidsenlig formulering. Däremot bör det ingå i kriterierna att en förändrad omgivningssituation kan leda till att vissa ämnen/material kan vara av riksintresse. *Länsstyrelsen* önskar också ett förtydligande till motivet att beakta sysselsättning och ekonomisk utveckling för materialförsörjningen. *Länsstyrelsen* ifrågasätter inte storstadsregionernas behov, men att lyfta fram dem särskilt kan snarare motverka än förstärka den regionala balansen.

Länsstyrelsen i Stockholms län anser att de nu föreslagna urvalskriterierna av SGU är välmotiverade och speglar väl samhällets förutsättningar som de ser ut idag. Eftersom syftet med bestämmelserna är att skydda nationella värden bör förklaringen under det första kriteriet istället lyda "på ett nationellt plan, eller är av sådan särskild regional betydelse att det får anses vara av betydelse på ett nationellt plan, ifråga om sysselsättning, ekonomisk utveckling, resursförsörjning m.m., på längre sikt".

Skellefteå kommun tillstyrker förslaget till nya kriterier. De nya förslagen är färre och tydligare avgränsade. De är samtidigt i princip lika heltäckande för behoven att säkerställa viktiga fyndigheter. Liksom med nuvarande kriterier blir tillämpningen av de nya kriterierna en bedömningsfråga från objekt till objekt.

Länsstyrelsen i Skåne län anser att det är bra att SGU tar fram nya och uppdaterade kriterier som bättre preciserar bedömningsgrunderna för utpekandet av nya riksintresseanspråk. *Länsstyrelsen i Skåne* anser dock att SGU bör överväga att invänta den pågående Riksintresseutredningens utlåtanden innan arbetet med att peka ut nya områden påbörjas. *Länsstyrelsen* anser också att de föreslagna kriterierna är enklare än de nu gällande och skulle göra det lättare att peka ut områden där det t.ex. finns lämpligt berg för att producera helkross till betongtillverkning. *Länsstyrelsen* anser också att man ska se till försörjningen för samhällets behov på mycket lång sikt och därvid planera för att kunna transportera material på annat sätt än bara med lastbil. Det skulle öppna upp för att kunna placera täkter i helt andra områden än som är fallet idag. Det är också viktigt enligt *Länsstyrelsen* mening att det görs pedagogiska insatser som förklarar att ett utpekande av ett riksintresseanspråk inte innebär att en framtida verksamhet är säkrad. *Länsstyrelsen* delar SGU:s uppfattning att det bör utredas vidare om det är möjligt att tillfoga riksintresseanspråket en skyddszon eller ett influensområde för att det i framtiden ska vara möjligt att utnyttja fyndigheten fullt ut. Riksintresse för ämnen och material bör i första hand vara till för att vi ska kunna tillgodose det svenska behovet av material långsiktigt.

Skogsstyrelsen anser att de av SGU föreslagna kriterierna nr 2 och nr 3, är relevanta och begripliga. Däremot ifrågasätter *Skogsstyrelsen* kriterie nr 1. Frågor som är av särskild regional betydelse, sysselsättning och ekonomisk utveckling, bör inte finnas med i kriterier för SGUs utpekande av områden med riksintressanta fyndigheter, utan är snarare aspekter att beakta i avvägning mellan riksintressen.

Kiruna kommun har följande synpunkter. Begreppet "samhälle" i kriterie nr 1 bör tydliggöras så att det framgår att det är samhället på ett nationellt plan som avses. Det är väsentligt att användningen av landets resurser hanteras på ett långsiktigt hållbart sätt ur samhälls-ekonomiskt, socialt och ekologiskt perspektiv även i ett lokalt och regionalt perspektiv. Vid utpekande av områden av riksintresse bör man även beakta kommunernas förutsättningar att utvecklas. Kommunen kan behöva avväga mellan flera riksintressen i sin planering, men har svårt att hävda behov av områden för utveckling av bebyggelse m.m. En förändring jämfört med tidigare är införande av influensområden, vilket är av stort intresse i den kommunala

planeringen. Det betyder att riksintresseområden blir större än tidigare. *Kiruna kommun* bedömer att det kan vara svårt, och därför olämpligt, att beräkna storleken på influensområdet i ett så tidigt skede som i riksintresseförklaringen.

Tillväxtverket är positivt inställt till att SGU väljer att se över och uppdatera kriterier kopplat till det riksintresseområde som myndigheten ansvarar för och de nya och omarbetade kriterierna är begripliga och relevanta. *Tillväxtverket* är också positivt inställda till att SGU väljer att göra en beskrivning av kriterierna, vilket underlättar förståelsen och sätter kriterierna i ett sammanhang. *Tillväxtverket* anser samtidigt att det första kriteriet som har ett resonemang om särskild regional betydelse inte fyller någon funktion. Detta eftersom det är områden utifrån ett nationellt perspektiv som ska lyftas fram. Dessutom anser *Tillväxtverket* att det regionala perspektivet tillgodoses genom den beskrivning av kriterierna som SGU presenterar i denna översyn.

Sveriges Bergmaterialindustri (SBMI) ställer sig helt bakom SGU:s förslag. *SBMI* anser att det är mycket konstruktivt och bra. Att SGU tar med transporter i bedömningen innebär en helhetssyn på materialförsörjningen som *SBMI* tidigare har saknat. En sådan helhetssyn bör i vissa fall kunna medföra att en täkt riksintresseklassas av försörjningsskäl om den t.ex. ligger i direkt anslutning till järnväg eller relativt centralt i ett storstadsområde, även om inte kvaliteten på fyndigheten är unik. De extremt få kustnära täkter som finns borde också kunna pekas ut som riksintresse av samma skäl och på sikt även nytillkommande täkter. Utvecklingen bör gå mot fler transporter sjövägen och fler mottagningshamnarna.

Post- och telestyrelsen (PTS) anser att de av SGU föreslagna kriterierna är relevanta, begripliga och omfattar de väsentligaste aspekterna i enlighet med hushållningsbestämmelserna. *PTS* konstaterar även att remissen inte omfattar frågan om hur de av SGU utpekade riksintressena ska beskrivas, särskilt med avseende på möjlig skadeverkan från andra användningar av mark och vatten. Inte heller frågan om tidsaspekten för de utpekade riksintressena berörs. Dessa frågor har stor betydelse t.ex. för avvägning mellan olika riksintressen.